

**Výňatek z vydané knihy.
(upraveno)**

Po stopách dávných věků **aneb Vítějice v dobách středověku**

**v stránkách níže položených dávatí bude naučení
Ladislav Stanislav Škočný**

**“Čtenáři milí, již tu knihu čtete,
vší zhostěte se předpojatosti
a čtouce, ať se nepohoršujete:
ni zla ni moru přece nehostí.”**

(Francois Rabelais)

“Poněvadž mnozí lidé vzdálení souc od statku Witějického, i za tou příčinou o tom krátce jest položeno toto naučení a před oči lidem vydané.

My Ladislav Stanislav Škočňý se vyznáváme všem, kdož tuto knihu vidí a čtou, že jsme s dobrou radou našich věrných i měšťanů našich milých ve Witějicích, s dobrou vůlí a rozvahou tuto knihu složili, tak aby všechno to, co v ní jest zapsáno, mělo všechnu sílu i moc. Protož ve známost uvozujeme, že spolu se zdravým uvážením jsme toto naučení ráčili všem předložiti. Kdož tyto věci psané v paměti zachová, s tím buď Pán Bůh pochválen na věky. Ve jméno svaté a nerozdílné Trojice, Otce i Syna i Duchu svatého. Amen.“

“Abý větší důvěrnost k věcem sběhlým přiložena byla, na důkaz toho níže jsme podepsaný Ladislav Stanislav Škočňý. Psáno Léta Páně po narození Krista dva tisíce let, pak ještě dvanáct let...”

Ladislav Škočňý

oděkování

Dovoluji si vyjádřit poděkování všem občanům Vitějovic za poskytnutí obrazových a jiných materiálů, které napomohly doplnit ohlédnutí do minulosti obce Vitějovice. Konkrétně pak děkuji JUDr. Igorovi Nitrianskému, manželům Zámečnickovým, Václavu Kubovi a Evě Dvořákové za poskytnuté materiály. Zvláštní poděkování patří mému bratrovi Josefovi za jeho věnovaný čas a grafické zpracování podoby hradu Osule, dále pak Klubu hledačů HP Tachov za průzkum lokality Vitějovic. Upřímný dík patří i Ing. Ivo Celjakovi, CSc. za prvotní námět k realizaci a užitečné rady. Slova uznání patří Janu Kortusovi a lidem do tiskárny Akcent ve Vimperku za rychlou realizaci zadaného úkolu. V neposlední řadě děkuji své manželce Zdeňce za její bezbřehou trpělivost.

Obsah:

kapitola I.	první obyvatelé v okolí vitějovic	6
	mohylové pohřebiště v kluzí.....	7
	další pohřebiště u vitějovic.....	8
kapitola II.	zlatý potok	10
	zlatý potok.....	11
kapitola III.	dějiny obce vitějovice	16
	vitějovice.....	17
	vitějovický pivovar.....	34
	stručný kaleidoskop pozdějších událostí.....	36
	tereziánský katastr.....	36
	škola.....	37
	požáry v 17.-19. století.....	40
	sbor dobrovolných hasičů.....	41
	peněžní ústav.....	43
	poštovní ústav.....	44
	četnické stanoviště.....	44
	národní jednota pošumavská.....	45
	sokol vitějovice.....	45
	včelařský spolek.....	46
	správa obce.....	46
	obecní kronika.....	46
	přehled kronikářů.....	47
	vitějovický znak.....	47
	popis obecního znaku.....	48
kapitola IV.	středověká tvrz ve vitějovicích	50
	tvrz ve vitějovicích.....	51
kapitola V.	církevní stavby ve vitějovicích	56
	kaple ve vitějovicích.....	58
	kostel sv. markéty.....	59
	ozvěny vitějovických zvonů.....	65
	církevní matriky.....	66
	pohřbívání.....	68
	kerehovičky.....	68
	vitějovičtí faráři.....	68
	kapličky ve vitějovicích.....	70
	smírčí kříže a kameny.....	73
	boží muka.....	73
	lešní pramen dal lidem prý sílu.....	74

kapitola VI.	lidová architektura ve vítějovicích	76
	lidové stavitelství ve vítějovicích.....	77
	nejstarší roubený dům.....	83
	mlýn.....	85
	obecní pec na chleba.....	87
kapitola VII.	popis a historie hradu osule	89
	hrad osule.....	91
	popis hradu osule.....	92
	historie hradu osule.....	98
	archeologický průzkum osule a vítějovic.....	101
	vodovod nebo studna?.....	104
	existuje podzemní chodba?.....	106
	stavba hradu osule.....	109
	hmotová rekonstrukce hradu osule.....	117
příloha	vůžena študlarová	120

Mohylové pohřebiště „V Kluzí“

Mohyly se nacházejí na pozemku 1148/1 a 1189, asi 1,5 km jihozápadně od Vítějovic, dojít k nim lze tzv. „nebahovskou“ cestou.

Nad „Toncárů polema“, na severním okraji lesa „V Kluzí“, bylo při terénním průzkumu v r. 1986 nalezeno celkem 18 mohyl. Z celkového počtu jich byla polovina zachovalých, polovina pak porušených. Dostupná literatura však uváděla pouze 15 mohyl. Mohyly pocházející z 8. - 9. století byly uspořádány do nepravidelných řad. Jednu mohylu již před lety zkoumal jihočeský archeolog B. Dubský (*1880-†1957).

Mohyla - průřez.

Další skupina 7 mohyl, zřejmě ze stejného období, se našla později 100 m opodál. Z toho byly 3 neporušené a 4 porušené. Některé mohutné násypy mohyl dosahovaly výšky až 2 m a šířky 3 - 7m. Našlo se i několik výrazně oválných mohyl, které byly v několika případech obklopeny zřetelnými, až 80 cm hlubokými příkopy. Jedna z menších porušených mohyl byla prozkoumána v r. 1995. Měla průměr kolem 7 m a původně dosahovala zhruba metrové výšky; v roce předcházejícím ji totiž někdo barbarsky rozkopál. Naštěstí se ve svém „zlatokopecském“ snažení soustředil jen na vykopání středové „vykrádací“ šachty. Výsledky výzkumu nebyly tudíž zanedbatelné. Objeven byl velice výrazný kamenný „věnec“ i dřevěný „dům mrtvého“. Jeho nároží směřovala do hlavních světových stran, „stěny“ byly tvořeny až čtyřmi pásy zuhelnatělého dřeva. V blízkosti symbolického domu byly na 25 místech rozptýleny skupiny drobných spálených lidských kostí

Jedna z nalezených mohyl „V Kluzí“, stav duben 2011.

Myslivec vítějovický dal přivésti parní pilu a pokácené kmeny zdělati. Dostal za to důtku od knížete Švarcnberka s podotknutím, že by to byly zpracovaly vodní pily v okolí. Podezdívka po parní pile (v zmíněném smíšeném porostu jest dosud znatelná.“

(J.Valenta - Od Zlaté stezky 1, 1927, str.18-21)

(pozn.autora: Pan Valenta má zřejmě na mysli 7. prosinec 1868, kdy se Šumavou přehnala katastrofální vichřice.)

Zbytky myslivny „Svalený Jägerhaus“.

V Kralovicích dále nalezneme renesanční technickou památku „Forků“ mlýn s původním zařízením mlýnice z r. 1750. Pod ním stojí barokní kamenný most ze 16. století, který byl v důsledku povodní v r. 2002 rekonstruován.

Přímo ve Vítějovicích je zajímavou kulturní památkou „Kleinův“ mlýn s barokním jádrem a ozdobnými vjezdy, taktéž ze 16. století. Další zajímavý kamenný most pak překlenuje koryto Zlatého potoka v Protivci. Tato významná technická památka pochází nejspíše až z 18. století. Průčelí mostu jsou neomítnuta a klenby postaveny z cihel.

Kralovický most ze 16. století.

hranice panství Zlatokorunského, v němž uvádí, že v zakládací listině se jeho hranice popisují velmi neurčitě, „poněvadž do těch lesů ještě málo lidí vniklo“. Zdůrazňuje zde fakt, že Netolice „nejsou poznamenány v darovací listu a dostaly se mu asi později, neb ještě l. 1253 byl v Netolickém úřad“.

(A.Sedláček – Snůška starých jmen, kapitola VIII.,str.41-42,1920)

Výřez z mapy zlatokorunského klášterství z r. 1263.

Samotné Netolice (*Nettoliz*) měly být zřejmě původně spravovány z hradu Osule (*Kuthan 1983, str. 279*), který později rostl v sousedství jako další strategický bod k zamezení rozpínavosti Vítkovců. Proto markraběte Ota V. Braniborský (*1246-†1299) potvrdil darování statků Netolic a Chvalšín Otakarem II. zlatokorunskému klášteru až listinou vydanou v Praze 6. ledna 1281. Bylo to však v době, kdy stavba vítějovického hradu dávno ztroskotala a zůstala po králově smrti nedokončena.

Podle Otakarovy původní darovací listiny byla ke klášteru přidělena zřejmě pouze část Netolicka, Kájov (*Kayow*) a dále i rozlehlý boletický „korunní statek“ (*Polletütz*), který byl z větší části dosud pouhou lesní pustinou, táhnoucí se od Prachatic až k rakouské a bavorské hranici.

Ota Braniborský potvrzuje darování Netolic a Chvalšín.

Dalším úderem pro Vítkovce bylo založení královského města Budějovic. První práce na založení Budějovic započaly nejspíše r. 1263. Buděje se ale zakládací listina nedochovala, datuje se založení města k 10. březnu 1265, kdy bylo předáno staveniště kláštera dominikánům tzv. Hirzovou listinou.

Kostel sv. Mikuláše v Boleticích je údajně nejstarší památka jižních Čech, pochází z 12. století.

Vítkovské území mělo být sevřeno a prostoupeno soustavou opor královské moci. Proto připravovali Vítkovci svůj odboj. V březnu 1274 se na hradě Rožmberku, na rodovém sídle, setkala většina příslušníků Vítkovců; Závíš z Falkenštejna s bratry a strýcem Vítkem, Oldřich z Hradce s bratry Jindřichem a Děťřichem, Ojíf z Lomnice, Wernhart a Jindřich ze Schaunberga, páni ze Stráže, z Hořic a další, kteří zde projednávali postup proti českému králi.

Vzájemná nevráživost vyvrcholila až v listopadu 1276 ve společné vzpouře Vítkovců s rakouskou a štýrskou šlechtou, z české strany se jí zúčastnili také páni z Rýzmburka. Zničili zlatokorunský klášter a v lednu 1277 přepadli město Budějovice. Boreš z Rýzmburka (*1210/1215-†1277), dnes známý jako z Osek, ve svém vysokém věku obsazoval královské hrady a zřejmě to byl on (!), kdo nechal pobořit novostavbu hradu Osule. Součástí každého královského hradu bývala osada v podhradí, a proto není pochyb o tom, že Vitějovice byly již delší dobu založeny.

Na konci r. 1277 byl vítkovský odboj rázně ukončen královským tažením do jižních Čech. Vítkovci své vojsko udržovali v boji až do královy tragické smrti na Moravském poli, která přinesla hluboký politický otřes. Přemysl Otakar II. padl v nezdařené bitvě 26. srpna 1278 a vlády se na celých 5 let ujal markrabě Ota V. Braniborský, zvaný „Dlouhý“ jako poručník následníka trůnu Václava II. (*1271-†1305). Pro uchování kontroly nad situací v zemi nechal začátkem února 1279 svého mladičkého bratrance Václava uvěznit na hradě Bezděz, poté jej nechal převést do Braniborska.

V době plné útrap a násilí bylo mnoho královských statků ve výstavbě pozastaveno a Osule nebyla výjimkou. Nedlouho po králově smrti v zemi panoval nepořádek a zvůle. Za účasti Závíše z Falkenštejna podruhé útočili Vítkovci (1279) na město Budějovice. Následující zápisy z kronik zachycují stav, v jakém se Království české nacházelo:

Ota V. Braniborský.

této obchodní cesty vedla z Prachatic kolem Osule až do Netolic, odkud se dále rozvětvovala.

Na Prachaticku založili zmínění bratři z Vitějovic několik nových osad. Osídlovací práce se dařila a podle dochovaných zpráv byly vsi Jelemek, Nebahov a Žernovice původně součástí vitějovického statku (*J. Brož - Zlatá stezka, roč. 10, 1936-37, str. 128-129*). Pozornost bratrů z Vitějovic směřovala do povodí Zlatého potoka, kde počátkem 14. století došlo k obnovení starší přerušené rýžovnické činnosti. Rýžovníci tehdy hledali stopy zlata a ve své činnosti postupovali po vodních tocích od ústí k jejich prameni. Jelikož v té době nebyly hranice přesně určeny, stalo se, že se bratři z Vitějovic při své kolonizační činnosti zmocnili i části dosud neosídlené lesní krajiny a založili v ní vesnici „*Wreuedental*“. Území však patřilo klášteru Zlatá Koruna. Na Prachaticku mniši postupně založili přes 20 osad a mnohdy pronikali při svém kolonizačním úsilí i za hranice svého území, čímž docházelo k častým sporům se sousedy. V průběhu 14. století se na řeholníky objevovaly další stížnosti, které vyvrcholily stížností na opata Ludolfa (kolem r. 1355) a jeho následovníka opata Eberharda u samotného papeže Urbana V. v Avignonu.

Mezi největší však patřil spor s bratry z Vitějovic jako zástupci vyšehradské kapituly (**viz. Zlatý potok**). Došlo na hledání v klášterním archivu, kam až na sever dosahují hranice panství. Po zjištění, že vesnice leží na pozemcích patřících klášteru, byl zahájen proces proti zakladatelům vesnice. Při rozšiřování svého pozemkového majetku se tak bratři nevědomky dostali do sporu, který byl několikrát neúspěšně řešen. Král Jan Lucemburský proto nařídil rázně proces ukončit. Petr I. z Rožmberka (†1347) nechal sestavit smířčí komisi z rytířů Bohuslava z Malovic, Jana z Boru, Předvoje ze Lhoty, Leopolda z Wossan, Habrka z Doubravice a Filipa z Mačkova, která měla za úkol navštívit zmíněné území a přesvědčit se výsledkem obou stran o pravdě. Za účasti nejvyššího komořího, pána z Rožmberka, byla v Příběnicích u Tábora vydána 23. dubna 1315 listina, podle níž sice bratři z Vitějovic (*Wernherum, Raczkonem et Przibichonem fratres de Wyczejówicz*) uznali právo zlatokorunského kláštera na les na pravém břehu potoka Doudleby, avšak mniši jim ponechali do jejich doživotního užívání nově založenou vesnici Frantoly (*Wreuedental*) a měli jim ještě zaplatit 33 hřiven pasovských denárů. Originál byl uložen v knížecím archivu v Krumlově (*Mathias Pangerl, kniha listin, Fontes rerum Austr, 2. XXXVII. str. 60-61*).

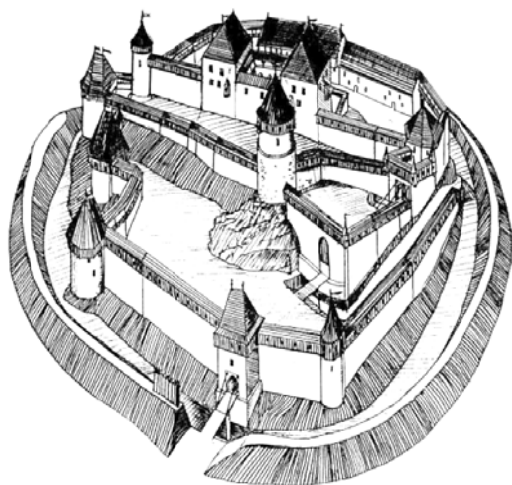

Vydaná listina z 27. února 1317 s pečetí Přibíka z Vitějovic.

(†22.leden 1307). Mužského dědice z rodu Bavorů, dosud žijícího Viléma ze Strakonice (†1359), Rožmberkové odškodnili 1 000 kopami českých grošů; přesto kvůli sporům o majetky Markéty z Rožmberka zavádlo mezi Vilémem a Petrem I. z Rožmberka nepřátelství. Smrtí Viléma následně vymřela i strakonická větev. Z r. 1334 pocházely i první písemné zmínky o obcích v nejbližším okolí.

Po smrti Petra I. z Rožmberka (†14.říjen 1347) zdědili panství jeho 4 synové Petr, Jošt, Jan a Oldřich, což potvrdil následník trůnu Karel IV. r. 1350. Páni z Rožmberka ovládli celou severovýchodní část Prachaticka, a proto se rozhodli nedaleko od Vitějovic postavit nový mohutný hrad Helfenburk, který se měl stát centrem jejich držav v této oblasti. K jeho stavbě dostali královský souhlas 21. května 1355 a již r. 1357 byl jmenován na hradě první purkrabí Jaroslav Měříčka z Vitějovic, který zde působil do r.1369 (*Háze, Písecký-Zlatá stezka 2,1928-29, str.36-37*). Pod správou Helfenburku bylo poté připojeno vitějovické a bavorovské panství. Helfenburkské panství mělo v 70. letech 14. století 23 vsí a 2 městečka.

V průběhu rožmberské držby Vitějovic se v písemných pramenech objevovaly osoby s predikátem z Vitějovic. Jejich přímý vztah ke vsi nebyl však dostatečně doložen. Další drobné šlechtické rody, které však nebyly tak významné jako ty předchozí, zde vlastnily panství pouze na krátkou dobu. Na některých tvrzcích se majitelé v důsledku úmrtí nebo zadluženosti velice rychle střídali; podobně tomu mohlo být i ve Vitějovicích. Některé zemany z Vitějovic jsme shledali v rožmberských službách.

Hrad Helfenburk podle D. Menclové.

„Tak např. první jest r. 1364 zmínka o vdově n. Medvěda z Vitějovic, za niž se sloužovala mše zádušní v Bavorově. A r. 1386 připomíná se Přibík z Vitějovic, služebník rodu Rožmberského, kterýž byl t. r. od pána vyslán, aby odměřil obci Krumlovské pastviny jí patřící. Ten podlé zdání našeho seděl ve vsi tam, kde jest tvrziště, snad jako správce popluží panského, neb páni tu měli přes 2 ½ lánu dědin a sad. Vitějice zůstaly pak při panství Helfenburském až do jeho prodání, pak připojeny jsou k Libějicům.“

(z textu A. Sedláčka - Hrady, zámky a tvrze království Českého, díl 7)

Další zpráva pochází z r. 1378, kdy byl ve Vitějovicích vyměřen dědičný dvůr pro nějakého Jaroslava (*J.Truhlář,1880, str.40*). Je zcela možné, že to byl Jaroslav Měříčka z Vitějovic, purkrabí z Helfenburku, který měl za úkol dohlížet na dostavbu rožmberského hradu. Z hradu Helfenburku odešel v r. 1369 a na jeho místo nastoupil

Stárnoucí Petr Vok (*1539-†1611) na sklonku života předal svému synovci celé panství ve snaze zajistit kontinuitu a pokračování odkazu slavného rožmberského domu. Ve své poslední vůli z dubna 1610 odkázal celé panství Janu Zrinskému ze Serynu (*1565-†1612), který po své matce Evě z Rožmberka v sobě nosil poslední rožmberskou krev. V poslední vůli byla však výhrada, že kdyby zemřel, má panství připadnout Janu Jiřímu ze Švamberka. Jan Zrinský přežil svého strýce o pouhé 3 měsíce a v únoru 1612 velmi záhy zemřel. Naděje Petra Voka tak nebyly naplněny a rožmberská historie skončila.

Petr Vok z Rožmberka.

Náhrobek Jana Zrinského ve Vyšším Brodě.

potravin rostly. Poddaní kromě vojenských útrap museli snášet vykořisťování ze strany svých hrabivých vrchností.

Listina Ferdinanda II., jíž daroval Buquoyům panství

Panství s dalším rožmberským majetkem přešlo tedy na Jana Jiřího ze Švamberka. Po jeho smrti (†1617) převzal správu nad rodovým majetkem jeho syn Petr. Ten se výrazně prosadil také jako vůdčí osobnost české stavovské opozice proti císaři Ferdinandu II. Habsburskému. Když Petr ze Švamberka zemřel v r. 1620, byl majetek rodu konfiskován. Císař Ferdinand II. (*1578-†1637) listinou z r.1620 daroval panství Liběňovice, Nové Hrady a Rožmberk císařskému generálu Karlu Bonaventurovi Buquoyovi.

Porážka na Bílé hoře výšečné útrapy obyvatelstva však neukončila. Boje se rozšířily do dalších evropských zemí a vypukl velký konflikt. Českými zeměmi procházely různé pluky císařských vojsk, jejichž vojáky bylo třeba živit a krmit jejich koně. Došlo k přerušení obchodních styků a ceny

požárů. Až ze 17. století se zachovaly první písemné zprávy o požárech ve Vitějovicích. Dne 21. srpna 1656 vyhořel dům Matěje kanclíře a v r. 1679 vyhořely domy Bartoloměje Sojky, Bartoloměje Hloušky a Jana Jirkala.

Velký požár vypukl ve Vitějovicích 5. listopadu 1701, kdy vyhořelo 9 domů. Ohni padly za oběť zásoby obilí a slámy. Další požár ze dne 21. ledna 1720 si vyžádal i jeden lidský život. V ohni tehdy zahynul vitějovický Šimon Stejkoza. Dne 24. listopadu 1787 vypukl další požár, kdy shořelo ve vsi 7 domů.

„Kouťáků“ chalupa s doškovou střechou, foto 10. květen 1914.

Vitějovice kolem r. 1920.

Ve 2. polovině 19. století zachvátilo obec několik dalších větších požárů. Dne 12. října 1866 vyhořela celá západní část obce od „*Matušků*“ až po „*Roulenců*“. Celkem tehdy vyhořelo 12 chalup a domů. Úplně shořela i dřevěná chalupa Jana Kašpara čp.12. Kašpar si později postavil usedlost na Osuli, kde měl pozemky. Rok na to, 8. prosince, vyhořely domy „*Němce*“ a „*Zány*“ a 12. prosince dům čp.2 „*U Zikmundů*“. Dalších 6 domů vyhořelo 18. ledna 1868.

V zasedání obecního zastupitelstva dne 12. června 1904 bylo usneseno, aby se obec Vitějovice zasadila o zřízení poštovního úřadu. Byly podniknuty potřebné a zdlouhavé kroky, takže byl úřad zřízen až 16. ledna 1908. Umístěn byl v domě „U Zánů“ čp.29 a první poštovní expedientkou byla jmenována slečna Josefa Vitujová.

*Poštovní doručovatel V. Jiráň
z r. 1918.*

Pošťáci z Vitějovic v r. 1929.

Četnické stanoviště

První četnické stanoviště bylo zřízeno r. 1918 v domě čp.25 „Na Růžku“, též nazývaného „obchodní dům“, a prvním četnickým strážmistrem byl František Smutný. Později bylo stanoviště přemístěno „k Zánům“ do čp.29, kde byl poštovní úřad. Přízemí domu čp.4 občasné sloužilo jako cela předběžného zadržení, proto se vžila a často používala přezdívka „obecní šatlava“.

*Hostinec Rudolfa Kleina,
pod ním je četnická stanice,
Spořitelni a záložni spolek
a koloniál Hazuka.*

Z jihovýchodu chránil tvrz vysoký sráz nad Zlatým potokem a na zbývajících stranách ji zabezpečoval val podkovitého tvaru. Podle slov Jana Valenty: „Mezi valem a tvrzí byl přítkop, vodou bezpochyby naplňovaný.“

(J. Valenta - Zlatá stezka, roč.1, 1927)

Pamětníci uvádějí, že terén v opevnění býval značně vyšší, než je tomu dnes. Postupně docházelo k rozvážení terénních tvarů, těžká mechanizace místo zplanýrovala a na takto upraveném pozemku vznikla zahrada s budovou mateřské školy. Podle slov archeologa prachatického muzea Marka Parkmana je sídlo určitě mnohem starší, než je 13. století (**viz. Vitějovice**). Přesné datování nelze zatím určit, protože nalezené úlomky keramiky nejsou ještě zdokumentovány. V červnu 2005 měl Marek Parkman dozor při napojení mateřské školy na obecní kanalizaci. Tehdy se v objektu bývalé tvrze a v jejím okolí našlo mnoho zajímavých nálezů.

„Toto datování bylo nyní podpořeno i archeologickými nálezy. Navíc se podařilo zjistit osídlení ze 13. století také v těsném severním sousedství tvrziště, po kterém se zachovala poměrně mocná kulturní vrstva s nálezy keramiky, mazanice, zvířecích kostí a drobných železných předmětů. Nálezy významně obohacují nejen naše znalosti o zmíněném feudálním sídle, ale také o nejstarších dějinách Vitějovic.“

(M.Parkman - Obecní hlína skrývá tajemství předků, Listy Prachaticka, č.148, str.18, 2005)

Nalezené torzo keramické sošky o velikosti 4,5 cm.

Všechny nálezy jsou dnes ve sbírkách prachatického muzea. Mezi spoustou keramických střepů ze 13. století je i miniaturní plastika pocházející ze sondy, která byla provedena v těsné blízkosti bývalé tvrze v zahradě čp.2. Torzo keramické sošky má do detailu precizně provedený obličej a podle všeho představuje muže. Její stáří není prozatím určeno.

Část nalezených úlomků keramiky ze 13. století pochází z bývalé tvrze.

Kostel sv. Markéty ve Vitějovicích, foto z r. 1903.

Rok před příchodem prvního faráře, v r. 1746, stál v obci Vitějovice barokní kostel s hranolovitou věží, zakončenou jehlancovitou střechou, jenž se od těch dob stal dominantou celé návsi.

Následujícího roku se hraběnka Gabriella Buquoyová z Libějovic zasadila o vznik samostatné vitějovické fary.

Hraběnka Gabriella von Roggendorf-Buquoy a hrabě František Leopold Buquoy.

Rozhodnutím hraběte Františka Leopolda Buquoye z 2. června 1747 byly určeny příjmy příštího prvního samostatného vitějovického kněze, kterým se stal Jan Nep. Mikšíček. Po zřízení samostatné fary r. 1747 tvořily její farní obvod obce:

Ačkoliv následující příběh je smyšlený, autor Jaroslav Pulkrábek jej zasadil do doby, kdy kolem Vitějovic řádila cholera.

Lesní pramen dal lidem prý sílu

Vypráví se, že sedlák s nalezencem od Vitějovic pomohl starci odvalit kámen z pramene v lese. Voda pak zachránila mládence před jistou smrtí.

Mlynářův Sepp nikdy žádný mlýn nevlastnil a jen stěží se dalo očekávat, že mu osud nějaký do vlastnictví nadělí. Před tuctem let ho jako odložené robě našel knížecí hajný v ruinách Švédy dávno vypáleného a nikdy neobnoveného mlýna, a protože bylo svatého Josefa, dostal jméno po otčímovi Páně. Vitějovičtí občané jej pak vzali mezi sebe a vždy v pondělí se stěhoval od chalupy k chalupě, kde za stravu a byt vykonával různé domácí a hospodářské práce.

Té předjárné soboty, v zrovna byl svátek sv. Josefa, se Sepp s rychtářem vypravili na obecní louky pod Osulí, aby prošli pastvinami před nastávajícím vyhnáním dobytka. Sníh dávno slezl, skřivan šveholil nad polem a rychtář nenápadně vyzvídal od malého Seppa, co kde viděl a zaslechl při svém putování po vitějovických staveních. Když se před polednem při probírání domácích drbů vraceli cestou kolem Stejkozovic křížku na Běleckém rozcestí domů, ani by si možná nevšimli starce, který se s čímsi lopotil ve stráni u cesty. S dlouhým bílým vousem a prapodivným hábitem připomínal obrázky z misálu, co Sepp v kostele držival při nedělní bohoslužbě. Jenže zrovna sv. Markéta z věže vitějovického kostela odbýjela poledne, a tak se oba zastavili, společně smekli čapky a odříkali polední modlení. Pomohli neznámému muži odvalit kámen, který se během zimy svalil na vyvěrající pramínek, prohodili pár zdvořilostních frází a ubírali se po svém.

Den plynul, jak měl, přišel večer a v rychtářovic stavení se po celodenní lopotě chystali na kutě. Chystal se i Sepp. Jenže spaní neměl valné. V noci na něj přišla horkost a bolení a ráno vůbec nedokázal vstát z postele. V poledne pak bylo ještě hůř a navečer se rychtář pomalu chystal za zvoníkem, že bude muset rozhoutat Barborku, aby se rozloučila s chlapcovým žitím.

Obraz Věnceslava Černého.

Jak smutně kouká na bezvládné klukovo tělo, vzpomněl na sobotní setkání nad pramenem. Ještě chvílku mlčky postával, dumal, pak popadl džbáněk, lucernu a hůl, a aniž by něco vysvětloval vystrašené ženě, vyrazil do tmy. Když se po dvou hodinách vrátil, otřel pramenitou vodou umírajícímu rty a opatrně omyl tvář. Ten otevřel oči a po chvíli hltavě pil žízlivými doušky. V pondělí posnídal trochu žitné kaše, v úterý

Obecní pec je projektována podle vzoru starých dobových pecí a pro spoluobčany ji o víkendech z vlastních finančních zdrojů postavila skupina místních nadšenců.

Replika staré pece je plně funkční a celoročně slouží občanům nejen k pečení chleba.

Obecní pec je vytápěná pouze dřevem.

„Štrejchování“ chleba.

Příprava pečiva se provádí přímo u pece.

Pohled na zbytky paláce hradu Osule, foto 2012.

Popis hradu Osule

Nemovitá kulturní památka se nachází na pozemku č.136, v nadmořské výšce 646,2 m (pod vlastním kopcem je nadmořská výška 544 m), cca 1 000 m západně od středu obce Vitějovice.

Dochované části zříceniny hradu leží zhruba 8 km severovýchodně od města Prachatic. Malebnou krajinu kolem Vitějovic zdobí výrazný osamělý kuželovitý vrch Osule (dříve *Wosule*), k němuž se od obce vine stará cesta. Na úzkém, dnes zalesněném temeni je možné vidět zbytky královského hradu, který existoval jen necelé století. Jeho jméno bylo vždy bezprostředně spjato s přílehlou obcí, a proto se někdy nazývá hrad Vitějovice. Podle Osule se jmenuje i několik domků na západní straně pod kopcem.

Hrad Osule je krásnou ukázkou rozestavěného královského hradu s obvodovou zástavbou, která nám umožňuje nahlédnout jak do postupu výstavby, tak do konečného boření. Stavbu řadíme konkrétně do 2. etapy přemyslovské výstavby, do jihočeské koncentrace hradů stavěných zhruba na řekách Lužnici, Vltavě a Otavě (viz. mapa královských hradů Přemyslovců). Rozhodně patří mezi naše nejpozoruhodnější středověké hradní architektury a jako dokument má pro nás mimořádnou cenu zejména proto, že stál jen několik málo let, nebyl nikdy přestavován a byl 2x bořen.

V Poutníku od Otavy popisuje August Sedláček zbytky hradu takto:

„Zdá se, že měl podobu podlouhlého čtverhranu směrem od severu k jihu. Na severním konci po pravé straně bývalé brány vypínala se mohutná okrouhlá věž o samotě na prostranném, pevnými hradbami zahrazeném předhradí, kdež se ještě některé stavby stopovati mohou. Vlastní hrad, jehož vnitřní rozdělení naznačují sem tam

Historie hradu Osule

Území, na němž dílo vzniká, je majetkem mocného rodu Bavoroviců. Bavor II. vykonává úřad nejvyššího maršálka království a na pokyn krále pravděpodobně nechává založit i první základy hradu Osule. Přesné datum bohužel neznáme. Písemné prameny uvádí, že již před r. 1278 je hrad rozestavěn. Z celkového rozsahu a charakteru mohutné hradní ruiny lze jednoznačně usoudit, že stavba je nepochybně produkcí královské stavební huti.

„Johanitská komenda ve Strakonících, založená rodem Bavorů, se stává hlavním ohniskem vývoje jihočeské architektury ve druhé čtvrtině 13. věku. V té době provádí královská huť náročnou výstavbu královského paláce na Zvíkově a v Písku. Dohled nad stavbou má tehdejší významná osobnost království, s níž se pojí rozsáhlá budovatelská díla Přemysla Otakara II., největší jihočeský kolonizátor a purkrabí Hirzo. Úzké styky s českými panovníky jsou tak těsné, že si strakonický pán Bavor II. může povolat na své sídlo kameníky z královských staveb, což se projevuje např. při rozsáhlé přestavbě strakonického hradu. Jsou využity nejmodernější vymoženosti, takže se z hradu stává jedna z největších raně gotických pevností v zemi. V této souvislosti se nabízí otázka, jak by asi vypadal hrad Osule, kdyby Přemysl Otakar II. nepadl na Moravském poli.“

(Jihočeská architektura 13. století)

Ačkoliv to nemáme písemně doložené, můžeme se domnívat, že právě Hirzo má určitý podíl při zakládání hradu Osule. Jiný kamenný hrad v té době v okolí nestojí, nejbližší je založen hrad na Hluboké pod názvem Frohnburg.

*Hrad Hluboká
v době okolo 16. století
na výřezu dobové veduty.*

Abychom mohli zvážit Přemyslovu účast na stavbě hradu na Osuli, musíme se dotknout králova vztahu k jižním Čechám a jeho zdejšího působení. Otakar II. do oblasti, kterou Vítkovci považují za vlastní, několikrát hrubě zasáhl ve snaze prosadit zde svoji autoritu. Již v r. 1263 je zahájen klášterní život ve Zlaté Koruně. Dalším počinem, který je třeba chápat jako výspu královy moci v nitru vítkovských držav, je vznikající pevnost na Osuli. Budování hradu nad Vitějovicemi plně zapadá do kontextu ostatních zakladatelských podniků Přemysla Otakara II. v tomto kraji. Jeho prvním opěrným bodem poblíž Krumlova je tedy Zlatokorunský klášter a dále od nejcitlivějšího místa pak hrad Osule. Možnou souvislost obou stavebních podniků naznačuje okolnost, že v r. 1263 nebyl dán rozsáhlý netolický

Grafická úprava a návrh obálky © Ladislav Skočný
PC ztvárnění © Josef Skočný
Knihu vytiskla Akcent tiskárna Vimperk, s.r.o.
Vydáno vlastním nákladem.
Vítějovice 2012.